

VAN DE RADARWEG

► Volgens de HOI-cijfers heeft Elsevier een betaalde oplage van 104.604 stuks – 7 procent daling ten opzichte van vorig jaar – maar tot ergernis van de hoofdredactie tellen de 97.000 proefabonnementen in 2012 niet mee.

► En het gaat goed met *Juist*, het maandblad van Elsevier, volgens hoofdredacteur René van Rijckevorsel. Het eerste nummer werd in augustus ter kennismaking gratis aan alle Elsevier-abonnees gestuurd. Dat leverde, samen met spontane aanmeldingen en telefonische acquisitie, ruim 6000 abonnees op. Daarnaast zijn er van de eerste editie 12.000 exemplaren los verkocht. Een mooi resultaat, aldus kenners van de bladenmarkt. En voor redactie en uitgever reden om mee te delen 'dat met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid' ook in 2014 tien nummers van *Juist* zullen uitkomen.

► Reed *Business*-ceo Peter de Mönnink (50) wordt per 1 januari de topman van Sanoma Media Nederland, het bedrijf dat hij *all in the game* intern vaak van het predicaat 'die losers van...' voorzag.

► Elsevier heeft met Louise van Nispen (33) een nieuwe uitgever. Ze combineert die taak met haar functie director Events.

NUMMER 6

Interview met Jaap Jansen	1
Van de Radarweg Nieuws van redactie en uitgeverij	1
Personalia	2
Else4vragen aan Petra ter Doest	3
Zwaardvis en ander printjargon	3
Sake zoekt en vindt...	
de Rode Duivels	4
Interview met nieuwe redacteur Jenny Velthuys	4

Grazen op het Binnenhof

EX-REDACTEUR VAN ELSEVIER JAAP JANSEN WERKT ACHTER DE SCHERMEN AAN POLITIEKE ITEMS VAN PAUW & WITTEMAN

Amper acht jaar was hij toen hij zijn eerste krantje vol schreef, bedoeld voor familieleden en personeel van de achttien kledingwinkels van zijn vader. Met nieuwtjes uit de zaak en over wat hij op televisie had gezien. Op zijn tiende bekeek hij zowat alle actualiteitenprogramma's, verzot vooral op politieke debatten. Met zijn bandrecorder nam hij ze op. Later kwamen de onvermijdelijke schoolkrant en een afgeronde studie politicologie. Het kon dus haast niet anders of Jaap Jansen zou kiezen voor een loopbaan in de politieke journalistiek.

Tien jaren van die loopbaan, van 1987 tot 1997, maakte hij deel uit van de redactie van Elsevier: Politiek en Binnenland. Sinds twee jaar is hij politiek redacteur van de VARA-talkshow Pauw & Witteman en graast hij het Binnenhof af ter voorbereiding van politieke onderwerpen.

Jaap (nu 50) herinnert zich nog zijn eerste verdiende geld in Het Vak. 'Ik was tweedejaars student en had een pas verschenen boek over de opkomst van de Duitse Groenen gelezen. Op goed geluk stuurde ik een recensie naar

NRC Handelsblad. Ze plaatsten het stuk en maakten 200 gulden over. Toen – allemaal nog in mijn studietijd – ook artikelen van me werden geplaatst in De Groene en de Haagse Post wist ik zeker dat de politieke journalistiek mijn voorland was. Mijn eerste echte baan was bij HP. Ik kwam daar onder de hoede van Jan Tromp, een strenge leermeester, die me het vak heeft geleerd.'

Waarom verliet je na een paar jaar HP voor Elsevier?

'HP had maar een kleine redactie, te klein voor een extra fulltime redacteur voor politieke onderwerpen. Elsevier sloeg in die tijd onder Spoor een richting in die mij aansprak.

'De richting die Spoor insloeg, sprak mij wel aan'

Ik schreef een brief en was er welkom. Op dat moment zat op de redactie voor politiek alleen Joost de Haas, die later naar De Telegraaf is gegaan.

Ik kreeg na verloop van tijd Jan Hoedeman, Frank van Empel, Eric Vrijsen als collega's en uiteraard Arendo Joustra, met wie ik

Vervolg op pagina 2

PERSONALIA

➤ **Oud-redacteur** Jouke Mulder van Elseviers Weekblad overleed 27 juli als gevolg van een huiselijk ongeval. Mulder werd 71 jaar. In 2009 verscheen zijn sleutelroman *Het Weekblad* over de laatste jaren onder Ferry Hoogendijk (in het boek: Bram van Sloten). Mulder publiceerde ook de boeken *Sidney van den Bergh*, *een liberaal* en *Willinks waarheid* en zou bezig zijn geweest met een vervolg van *Het Weekblad*, dat nog verkrijgbaar is via de uitgever Begijnkade 18.

➤ **Culinair journalist** Johannes van Dam overleed 18 september op 66-jarige leeftijd. Van Dam startte zijn carrière in 1986 in Elsevier, waaraan hij zo'n 27 jaar zou bijdragen. Aanvankelijk recenseerde hij restaurants door het hele land maar gaandeweg werd hij steeds meer culinair columnist met af en toe een uitbundig uitstapje zoals het interview met de Spaanse experimentele kok Ferran Adrià. Het standaardwerk *De Dikke Van Dam* is mede gebaseerd op stukken uit het weekblad. Een selectie van zijn artikelen is gebundeld in het boekje *Gastronomie – De beste stukken uit Elsevier*.

Johannes van Dam

➤ **Fotoredacteur** Sake van Delden is in december veertig jaar in dienst. Van Delden is daarmee het langst zittende huidige redactielid. De vraag blijft of hij ook absoluut recordhouder is. We zoeken het uit...

➤ **De redactie** van XELSE4 is met ingang van dit nummer uitgebreid met Gijsbert Raadgever die de vormgeving voor z'n rekening neemt als opvolger van Peter ter Mors. We danken Peter hartelijk voor z'n onmisbare bijdrage aan de vormende fase van XELSE4. Gijsbert Raadgever (Utrecht, 1966) werkte van 1994 tot 1998 als infographic-maker bij Elsevier en heeft nu z'n eigen ontwerpstudio Akimoto in Amersfoort. In het volgende nummer een wat uitgebreidere kennismaking met Raadgever.

Jaap Jansen: "Het is mijn taak onderwerpen te bedenken"

samen een spraakmakend interview had met premier Lubbers, die aan het begin van zijn derde kabinet bij ons meteen al zijn afscheid-over-vier-jaar aankondigde.'

In 1997 verruilde je Elsevier voor het Algemeen Dagblad. Waarom?

'Ik wilde na al die weekblad jaren ook nog eens voor een krant werken. Juist voor een politiek journalist is het prettig om je nieuws dagelijks kwijt te kunnen. Ik was al drie keer door het AD gevraagd. Ze zochten nieuwe krachten omdat het plan was om als populaire kwaliteitskrant de concurrentie aan te gaan met de Volkskrant.' In 2005 maakte Jansen de overstap naar radio en tv, onder meer naar KRO, TROS en AVRO: tal van freelance functies als politiek redacteur voor programma's en soms als commentator. In 2011 kwam hij in zijn huidige functie bij de VARA. Jansen: 'Ik ga daar nu mijn derde seizoen in. De presentatoren willen minimaal nog twee jaar met het programma doorgaan.'

Hoe ziet je dag bij P&W er uit?

'Ik werk maar twee van de vijf uitzenddagen op de redactie, maar dan wel van 's morgens negen uur tot 's nachts half twee. Verder ben ik elke week minstens één hele dag op het Binnenhof voor de contacten. Alles bij elkaar is

dat een ruime werkweek. We hebben een redactie van een man of twintig. Drie daarvan maken de politieke items. Het is mijn taak onderwerpen te bedenken, de juiste gasten te zoeken en de interviews voor te bereiden.'

Je werkt veel op de achtergrond. Zou je zelf niet op de buis willen?

'Eerlijk gezegd best wel. Ik zou nog wel de rol van politiek commentator willen spelen, zoals Ferry Mingelen of Frits Wester dat doen. Ik ben overigens wel geregeld te horen in enkele radioprogramma's, zoals OBA Live bij Human op Radio 5 en Villa VPRO op Radio 1.'

Vorig jaar was je vrij uitvoerig op CNN.

'Ja. CNN zocht een commentator die zijn visie kon geven op de val van het eerste kabinet Rutte. Mijn frustratie, als je dat zo wilt noemen, dat ik bij de VARA vooral op de achtergrond werk, wordt verzacht doordat ik dit doe bij een topprogramma met dagelijks een miljoen kijkers en twee van de beste presentatoren van de Nederlandse televisie.'

Lees je Elsevier nog?

'Elke week.'

En? Wat vinden we ervan, met name van de stukken over politiek?

'De huidige koers van het blad is wel wat conservatiever dan toen ik er werkte. Soms is er erg veel scepsis over Europa en de toch echt vastgestelde klimaatverandering. Maar Elsevier biedt nog steeds een compleet journalistiek mozaïek. De stukken van Eric Vrijns en Syp Wynia lees ik graag. Vrijns komt nog wel eens met een primeur en Wynia haalt vaak details uit rapporten over ongerijmdheden bij de overheid die nog nauwelijks bekend zijn. Wat ik wel wat vaker in Elsevier zou willen lezen, is het grote politieke interview. Dat zou de standing van het blad nog kunnen vergroten.'

TWITTERKAMPIOEN

Jaap Jansen heeft twee nogal uit de hand gelopen hobby's: twitteren en popmuziek. Elke zaterdag- en zondagmorgen van 10 tot 11 uur leeft hij zich met een aantal andere liefhebbers uit in een popplatenprogramma op de radiozender Extra Gold, dat te beluisteren is via internet. Twitteren is voor hem vooral functioneel. Hij bedient zijn uitgebreide netwerk onder de Haagse stolp van nieuwsberichten, uitspraken en citaten uit debatten. Uit een analyse van het ANP en de Universi-

teit van Amsterdam kwam Jaap vorig jaar naar voren als de invloedrijkste twitteraar op het Binnenhof. Zijn tweets worden door politici, journalisten en spindoctors het meest beantwoord en geretweet. Het belang van Twitter volgens Jaap: 'Je hoort het nieuws het snelst daar, vaak van collega's die er met hun neus bovenop staan. Belangrijk is ook dat je ministers en andere politici gemakkelijk rechtstreeks kunt bereiken, buiten een voorlichter of woordvoerder om.'

ELSE 4 VRAGEN

AAN: **PETRA TER DOEST (52)**

Werkte van 1996 tot 2007 op de redacties Buitenland en Thema, was lid hoofdredactie 2004-2007. Huidige status: ZZP-er en start-upper

1 Wat ben je na je vertrek gaan doen?

‘Het grappige is dat Elsevier nog altijd vaak een rol speelt bij de dingen die ik doe. Begin november verschijnt een gidsje dat ik – onder anderen met Agnès Hoogen-dijk – heb gemaakt. Elsevier Boeken is de uitgever en de titel is *Publiceren over jezelf op LinkedIn en andere sociale media*. Het boekje bevat journalistieke tips voor mensen die nog nooit over zichzelf gepubliceerd hebben en nu dankzij de ar-

beidsmarkt wel moeten. En met ex-economieredacteur Esther van Rijswijk heb ik Mattermap ontwikkeld. Dat is software waarmee je complexe kwesties of debatten heel overzichtelijk in kaart kunt brengen. Kijk maar eens op www.mattermap.nl’

2 Wat heb je bij Elsevier geleerd?

‘Dat niks zo goed helpt om je gedachten te scherpen als een goed debat. En nog 100 andere belangrijke dingen.’

3 Print of digitaal?

‘Voor mij zijn de digitale ontwikkelingen nu interessanter.’

4 Wil ooit nog eens?

‘Ahh, waar zal ik beginnen. Naar Rome lopen met mijn man, opnieuw geschiedenis studeren.’

PARTICIPATIE

Wat krijgen we nou? Is de redactie van Elseviers nieuwe maandblad *Juist* nu al door haar lijst van onderwerpen heen? In zijn editorial van het tweede nummer doet hoofdredacteur Van Rijckevorsel een oproep aan de lezers ideeën voor artikelen te spuien. De eerste vijf briljante, bruikbare wil hij graag belonen met een exemplaar van

zijn pas verschenen boek *Taalamuses, 126 x woorden van het goede leven*, schrijft hij. We zullen het er maar op houden dat Elsevier al een voorschot neemt op Rutte’s participatiemaatschappij. Het boek *Taalamuses* (€ 14,95) is een bundel eerder verschenen stukjes waarin een woord of begrip wordt ontleed.

... post ...

Zwaardvis II

In de vorige editie van XELSE4 (augustus jl.) besteedden we aandacht aan merkwaardig jargon uit de journalistieke wereld, voor buitenstaanders vaak een soort geheimtaal. Als extreem voorbeeld noemden we het begrip **zwaardvis**, dat in de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw gebruikt werd op de redactie van Het Parool. De kreet ‘Het is zwaardvis’ klonk daar op dagen dat de krant meer dan 24 pagina’s telde. De drukpers had dan twee keer zoveel draaitijd nodig. En dat betekende weer dat de kopijstop een uur eerder in ging, ofwel (om in het jargon te blijven) dat de krant een uur eerder **zakte**. Om de journalisten daaraan te herinneren werd een grote kartonnen vis aan een katrol in het lokaal neergelaten.

‘Buitenabonnee’ Paul Arnoldussen (thans nog redacteur van Het Parool) vertelde ons de volgende anekdote over die zwaardvis. In die tijd fungeerde bij de krant een zeer gedreven chef nieuwsdienst. Die had kort voor sluitingstijd nog aan een verslaggever gevraagd telefonisch een bericht na te trekken. Toen de klok de laatste minuten wegtikte en de verslaggever vrij hulpeloos meedeelde dat hij van zijn zegsman aan de andere kant van de lijn nog geen antwoord had gekregen, riep de chef in zijn drift: ‘Heb je die man dan wel verteld dat het vandaag zwaardvis is?’

Veel krantenjargon vindt zijn oorsprong in de grafische wereld. Zo bedienen krantenopmakers zich nog wel van het woordje **hoerenjong** als een nieuwe kolom tekst begint met een regel die niet vol loopt. Dat oogt lelijk. In dat geval wordt de kolom daarvóór van een extra tussenkopje voorzien of iets uitgevuld. In het loodtijdperk gebeurde dat uitvullen met **witjes**. Dat waren flinterdunne metalen plaatjes tussen de regels.

Uit de tijd dat bladen nog in lood werden opgemaakt, dateert ook het **pikhaantje**. Zo werd een kort bericht genoemd dat (uit ruimte- of tijdgebrek) op het laatste ogenblik (dan maar) zonder kopje in een krantenpagina werd gezet. Die opmaak in lood gebeurde vroeger **aan steen**, zo weet Elsevier-eindredacteur Eddy Schaafsma te vertellen. De steen was de aanduiding voor een opmaaktafel. Die was overigens van metaal maar is waarschijnlijk vroeger van steen geweest.

Zwaardvis - officieel *Xiphus gladius*, maar voor de Paroolredactie betekende de vis lange tijd: een uur eerder sluiten

Staan v.l.n.r.: Karel Vesters, Joost de Haas, Nico van Grieken, Paul Grijpma, Rik Kuethe, Coen van Harten (†), René de Bok. Knielend v.l.n.r.: Simon Verlaat, Simon Rozendaal, Bert Bommels, Jos Bienemann (†)

SAKE ZOEKT

en vindt...de Rode Duivels

Voorlopig de laatste van Sake's voetbalplaatjes, maar wel een bijzonder exemplaar uit 1987, genomen tijdens een Parool-toernooi. Naast Rik Kuethe en René de Bok die de tegenstanders vooral verbaal intimideerden en de recent van NRC/Zwart-Wit '28 getransfereerde Simon Rozendaal, beschikte Elsevier over twee goede gastspelers. MAN-hoofdredacteur en prominent AFC-er Simon Verlaat en met name Bonaventura-medewerker Karel Vesters. Deze gave technicus speelde ruim 30 wedstrijden in de spits bij Ajax voordat hij min of meer werd opgevolgd door...Johan Cruyff. ■

'Soms droom ik 's nachts nog van Elsevier'

Wie zou het in zijn hoofd durven halen om iemand die acht jaar over de School van Journalistiek heeft gedaan als redacteur aan te nemen? Elseviers chef Nederland Gert-Jan van Schoonhoven en mét hem de hoofdredactie waagden de stap. En tot nu toe hebben ze er geen spijt van. In mei kwam ze binnen: Jenny Velthuys (28) en sindsdien is ze niet meer uit de kolommen weg te denken. Behalve allerlei journalistiek handwerk meteen ook al de grote reportage, tot en met coverstory's. Aanstormend talentje dus, ondanks (of misschien wel dankzij) die bar lange studietijd.

Loop je nu naast je schoenen?

'Nee joh. Ik ben nog steeds heel zenuwachtig bij alles wat ik maak. Soms droom ik 's nachts nog van Elsevier. Nachtmerries. Ik zeg niet precies wat, maar het komt er op neer dat er dingen mis gaan.' Jenny is geboren nabij Parijs maar groeide op en ging naar school in Zaandam. Een lastige puber was ze, bekend ze. 'Na de tweede klas moest ik van het gymnasium af. Op de havo ging het ook mis. Ik ben op mijn zestiende zelfs een jaar thuis gebleven. Later heb ik toch die

havo afgemaakt. En toen naar de School voor Journalistiek in Utrecht.'

Vanwaar de keus voor journalistiek? En hoe kan iemand acht jaar doen over een opleiding van vier jaar?

'Raar misschien maar ik had toen geen idee wat ik wilde worden. Ik vond die opleiding in Utrecht vooral een fijne plek om mij te ontwikkelen en gaten in kennis

makende zedenzaak uit 1985 in Oude Pekela. Rondtrekkende clowns zouden ontucht hebben gepleegd met kleuters, een zaak die nooit tot klaarheid is gekomen en de gemeenschap in het Groningse dorp tot op de dag van vandaag verdeelt. Jenny: 'Datzelfde stuk heeft misschien een rol gespeeld bij mijn sollicitatie bij Elsevier. Gert-Jan van Schoonhoven had vroeger zelf in Groningen als verslag-

gever aan die zaak gewerkt en wist hoe ingewikkeld het maken van een artikel daarover was.'

Vanwaar je sollicitatie bij Elsevier? Toch anders dan de Groene.

'Ik moet bekennen dat ik Elsevier tot dan weinig had gelezen. Ik kende het als het

blad van mijn opa. Eerlijk gezegd zag ik het aanvankelijk ook als een opa-blad. Maar toen ik me er in verdiepte, zag ik dat het betrouwbaar en heel feitelijk was. De commentaren zijn meestal rechts maar in de artikelen wil Elsevier objectief en integer ook de andere, soms complexe kant van gebeurtenissen en vraagstukken beschrijven. Dat is precies wat ik graag doe.'

Jenny Velthuys: 'Eerlijk gezegd zag ik het aanvankelijk als een opa-blad'

op te vullen. Ik had docenten die me leerden dat je altijd verder moet kijken dan je eigen oordeel. Achter de dingen kijken omdat zaken vaak veel gecompliceerder zijn dan ze lijken. Dat boeide me. Daarom mocht ik zo lang blijven denk ik.' Jenny liep stages bij HP/De Tijd en De Groene Amsterdammer, waar ze later enige tijd als freelancer werkte. Ze kwam er binnen nadat ze een (nog op de School gemaakt) werkstuk als artikel had aangeboden dat handelde over de gerucht-

Redactie XELSE4: Bert Bommels, Gijsbert Raadgever, Jan-Maarten de Winter. Reactie, tip of bijdrage: info@xelse4.nl